

slavonskim etnološkim zapisima i folklornim izvedbama, s druge strane. Iako će Čale Feldman i u druga tri osvrtu ove cjeline, posvećene hrvatskim primjerima, također, prepletati folklorno i kazališno sa ženskim i muškim, njezini će osvrti ponajprije biti upereni prema ženi pozornice, glumici. Tako će u osvrtu na autobiografije Elze Gerner i Marije Crnbori propitati osobitosti autobiografskog oblikovanja ženskoga glumačkog iskustva, dok će u druga dva osvrtu usmjeriti pogled prema toposima glumice u hrvatskoj dramatici. U jednom od njih autorica istražuje učinke prožimnosti rodnih inverzija u starijoj hrvatskoj dramatici s društvenim rodnim uzusima koji su ženu udaljili i s pozornice, dok u drugom, iz zaoštrenije, nazovimo je tako, simboličko-društvene perspektive, zahvaća postupke kojima hrvatski modernistički i postmodernistički dramatičari poistovjećuju glumičino tijelo s nacionalnim teritorijem.

Važno je istaknuti da brojne nove spoznaje spomenutih osvrtu proizlaze iz autoričina križanja dramskih zapisa i povijesne, književnoznanstvene, etnološke i teatrološke baštine problemâ s (feminističkom i izvedbenom) teorijom za kojom će se Čale Feldman u prvom i drugom dijelu knjige zasebno osvrnuti nekoliko puta. Jednom da bi istražila fenomen *ateorizma* domaće teatrologije, drugi put da bi pokazala na iskrivljeno srastanje feminističke teorije i hrvatskog književnoznanstva devedesetih godina, treći put da bi osvijetlila teatarske institucionalne paradokse opreke spol/rod, četvrti put da bi, ostinovskim rječnikom rečeno, neposrećenost teorije performativne tvorbe roda sagledala u suprotstavljanju Butlerine diskurzivne zlouporabe kazališno-izvedbenog pojmovlja općoj izvedbenoj teoriji, peti da bi istaknula procijepe feminističkih čitanja Pirandellova komada *Naći se* i u to vrijeme rođene "filozofije glumice", te šesti put da bi kritički obuhvatila teorijske preoblake neutaživo interpretabilnog *Orlanda* V. Woolf, kojega je kao i *Euridikine osvrte* nužno čitati.

Marijana HAMERŠAK

Leea Virtanen, Thomas Du-Bois, Finnish Folklore, Finnish Literature Society - University of Washington Press, Helsinki - Seattle, 2000., 297 str. (Studia Fennica. Folkloristica, 9)

Monografija o finskom folkloru, kako se to iz njezina autorskog proslava može saznati, ponajprije je namijenjena stranim studentima finskoga jezika i finskoj dijaspori, ali i, kako to bilježi urednički prikaz na amazon.comu, folkloristima. Ako prizvani čitatelj k tome uoči da su ovu studiju napisala i u biblioteci *Studia Fennica* objavila dva ugledna folklorista, tada bi on svoja čitateljska očekivanja

mogao sažeti u pretpostavci da je *Finnish Folklore* pristupačan, pregledan i pouzdan vodič kroz finški folklor. Njih će dodatno pospješiti uvid u obvezatne popise literature na američkim studijima skandinavistike i folkloristike koji su — između ostaloga i stoga što ne postoji slično djelo čitljivo na engleskom jeziku — već prihvatili ovaj naslov. No, odlučujući čimbenik pri vrednovanju "na neviđeno" bit će podatak da se *Finnish Folklore* oslanja na standardno djelo Leeae Virtanen objavljeno 1988. godine — *Suomalainen kansanperinne (Finski folklor)* — koje je preveo i zajedno s autoricom dopunio Thomas DuBois.

Autori su predložak osuvremenili ispravivši društveno-političkim mijenama zastarjele podatke, a novoj su ga publici prilagodili nadopunama među kojima se ističe posljednje poglavlje, odnosno antologija notnih i tekstualnih zapisa finske usmene tradicije. Antologija, koja obuhvaća gotovo polovicu knjige, sadrži prijevode te, ako je riječ o pjesništvu, izvorne zapise usustavljene na temelju različitih, ali dominantnih kriterija kao što su nositelji tradicije, metrika, sadržaj i dr. Tako se kroz šesnaest žanrovskih cjelina, s pripadnom podžanrovskom diobom, opisuje i oprimjeruje finško runsko i rimovano

pjesništvo, instrumentalna glazba, bajke i pripovijetke, legende i predaje, vicevi, zagonetke, poslovice, dječji folklor i dr. Treba li dodati da zapisi preuzeti iz finskog Folklorinoga arhiva, jednog od najvećih arhiva folklorne građe na svijetu, prate dijakronijske, zemljopisne, etničke i lingvističke osobitosti finskoga folkloru koje su opisane u poglavljima koja prethode antologiji.

U prvom poglavlju Virtanen i DuBois iznose pregled povijesti prikupljanja i proučavanja finskoga folkloru, zadržavajući se na utemeljiteljima H. Porthanu i C. Gananderu, E. Lönnrotovu "otkriću" *Kalevale* i K. Krohnovoj finskoj, povijesno-geografskoj metodi, a nakon prikaza "škola" donose osvrt na načine prikupljanja građe te sažete uvide u područja kojima se bave suvremeni folkloristi. Tek usputno spominjanje međunarodnoga utjecaja finske folkloristike i njezinih suvremenih namisli potvrđuje usmjerenost ove monografije na prikaz građe, a ne istraživanja finskoga folkloru. Njegove regionalne i etičke značajke predmet su zanimanja drugoga poglavlja, u kojemu autori propituju općeprihvaćeno razlikovanje istočne i zapadne finske kulture, pa na temelju građe zaključuju kako je ono posljedica povijesnih i zemljopisnih čimbenika, a ne, kako se to uobičajilo smatrati, drevnog plemenskoga naslijeđa. Uz prikaz značajki dviju finskih kultura Virtanen i DuBois posebnu pozornost posvećuju folkloru finskih manjinskih skupina (Laponcima, Fincima u Americi i Šveđanima u Finskoj) te folkloru današnjih teritorijalno nefinskih regija (Kareljija, Ingrija i Estonija), u kojima su začetnici finske folkloristike uglavnom prikupljali građu. Autori u trećem poglavlju kroz životni ciklus (od djetinjstva do starosti), godišnji ciklus (od poklada do Božića), opise društvenih skupina (seljaci, radnici, plemstvo), funkcija (magija, ljekarništvo) ocrtavaju folklor uglavnom ruralnih sredina koje su u Finskoj prevladavale do početka dvadesetoga stoljeća. Folklorom repertoaru urbanih folklorinih zajednica koje u suvremenoj Finskoj nalazimo u staračkom domu, dječjem vrtiću i na radnom mjestu posvećeno je četvrto poglavlje, pa Virtanen i DuBois u njemu zahvaćaju svu raznolikost urbanog folkloru opisujući, primjerice, prvosvibanjske običaje uz božićne, dok put od rođenja do smrti ispunjavaju prikazom rođendanskih i maturalnih proslava.

Lakoća kojom se *Finnish Folklore* kreće preobrazbama i zapletajima folklorinih žanrova potvrda su u uvodu ovoga prikaza pretpostavljenih čitateljskih očekivanja. I više od toga, jer se *Finnish Folklore* može čitati i kao uvod u finški folklor, ali i kao antologija finske usmene tradicije; i kao izvor za dekodiranje reklamnog poljupca nosom, ali i kao, u teži za jasnoćom izlaganja u ovome prikazu neuporabljen, pojmovnik suvremene finske kulture u kojemu se, primjerice, Laponci nazivaju Samima, a Šveđani Fincima koji govore švedski.

Marijana HAMERŠAK

Okrugle su godine, bez obzira o kojem se vremenskom razdoblju radi, česta motivacija za pogled unatrag (i unaprijed), za neku vrst velikog spremanja ili inventure. Smjena tisućljeća događa se zaista rijetko kojem naraštaju te smo bili svjedocima prave *medijske ludnice* započete još godinu-dvije prije *velikog događaja*. Najavljena propast svijeta — ili barem kompjutorski kolaps — nije se dogodila, ali gotovo nametnuto vjerovanje da prijelaz tisućljeća nije uobičajeno okretanje kalendarskih stranica, već započinjanje jednog sasvim novog poglavlja, donijelo nam je mnogobrojna razmišljanja o minulome. Među njih spada i zbornik radova nedvosmisleno naslovljen *Na pragu tisućljeća: folklor i folkloristika u Slovačkoj*, posvećen slovačkom

Na prahu milénia, Folklor a folkloristika na Slovensku, ed. Zuzana Profantová, Vydavateľstvo ARM 333, Bratislava 2000., 255 str.